

Dine trygderettigheter

i Latvia

Informasjonen i denne veiledningen er utarbeidet og oppdatert i nært samarbeid med de nasjonale representantene som er tilknyttet MISSOC (Mutual Information System on Social Protection). Du finner mer informasjon om MISSOC-nettverket på følgende adresse: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=815>

Denne veiledningen gir en generell beskrivelse av trygdeordningene i de respektive landene. Nærmere informasjon er tilgjengelig via andre MISSOC-publikasjoner, som alle er tilgjengelige på den ovennevnte nettadressen. Du kan også kontakte de relevante myndighetene og institusjonene som står oppført i vedlegg til denne veiledningen.

Verken Europakommisjonen eller noen person som handler på vegne av Kommisjonen, kan holdes ansvarlig for bruken av informasjonen i denne publikasjonen.

Innholdsfortegnelse

Kapittel I: Innledning, organisering og finansiering	4
Innledning	4
Organisering av sosialomsorgen	4
Finansiering	5
Kapittel II: Helsetjenester.....	6
Når har du rett til helsetjenester?	6
Hva dekkes?	6
Hvordan får du tilgang til helsetjenester?	6
Kapittel III: Kontantytelser ved sykdom	7
Når har du rett til kontantytelser ved sykdom?	7
Hva dekkes?	7
Hvordan får du tilgang til kontantytelser ved sykdom?.....	8
Kapittel IV: Ytelser ved svangerskap/fødsel/adopsjon	9
Når har du rett til ytelser ved svangerskap/fødsel/adopsjon?.....	9
Hva dekkes?	9
Hvordan får du tilgang til ytelser ved svangerskap/fødsel/adopsjon?	10
Kapittel V: Ytelser ved uførhet	11
Når har du rett til ytelser ved uførhet?	11
Hva dekkes?	11
Hvordan får du tilgang til ytelser ved uførhet?	11
Kapittel VI: Alderspensjon og -ytelser	12
Når har du rett til aldersytelser?	12
Hva dekkes?	12
Hvordan får du tilgang til aldersytelser?.....	13
Kapittel VII: Etterlatteytelser	14
Når har du rett til etterlatteytelser?.....	14
Hva dekkes?	14
Hvordan får du tilgang til etterlatteytelser?	15
Kapittel VIII: Ytelser ved arbeidsulykker og yrkessykdommer	16
Når har du rett til ytelser ved arbeidsulykker og yrkessykdommer?.....	16
Hva dekkes?	16
Hvordan får du tilgang til ytelser ved en arbeidsulykke eller yrkessykdom?	17
Kapittel IX: Familieytelser.....	18
Når har du rett til familieytelser?	18
Hva dekkes?	18
Hvordan får du tilgang til familieytelser?.....	19
Kapittel X: Arbeidsløshet	20
Når har du rett til ytelser ved arbeidsløshet?	20
Hva dekkes?	20
Hvordan får du tilgang til ytelser ved arbeidsløshet?	21
Kapittel XI: Garantert minsteinntekt	22
Når har du rett til ytelser knyttet til garantert minsteinntekt?	22
Hva dekkes?	23
Hvordan får du tilgang til ytelser knyttet til garantert minsteinntekt?	23
Kapittel XII: Langtidspleie	25
Når har du rett til langtidspleie?.....	25
Hva dekkes?	25
Hvordan får du tilgang til langtidspleie?	26
Vedlegg : Nyttige adresser og nettsteder.....	27

Kapittel I: Innledning, organisering og finansiering

Innledning

Den latviske trygdeordningen omfatter følgende:

- pleietjenester, syketrygd og ytelser ved svangerskap/fødsel/adopsjon
- ytelser ved arbeidsulykker og yrkessykdommer
- gravferdshjelp
- uførepensjon
- alders- og etterlatteytelser
- arbeidsløshetsstrygd
- familieytelser

Organisering av sosialomsorgen

Trygdesystemet i Latvia organiseres av velferdsdepartementet (*Labklājības ministrija*), hvis hovedoppgave på trygdeområdet er å utvikle og iverksette statens sosialpolitikk og offentlige sosiale ytelser.

Det sentrale organet i statens helsetjenesteadministrasjon fra februar 2003 er helsedepartementet (*Veselības ministrija*), som er ansvarlig for utforming av politikk og fremming av lovforslag på dette området.

Statens trygdekontor (*Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra*) og tilhørende lokale avdelinger administrerer offentlige trygdeytelser og offentlige sosiale tjenester: ytelser ved sykdom, arbeidsløshet, foreldreytelser, ytelser ved svangerskap/fødsel/adopsjon, alders-, etterlatte- og uføreytelser samt ytelser ved arbeidsulykker og yrkessykdommer.

Statens arbeidsdirektorat (*Nodarbinātības valsts aģentūra*) administrerer registrering av arbeidsløse for formidling av arbeid samt praksis- og omskoleringsprogrammer, mens statens trygdekontor administrerer utbetalingen av arbeidsløshetsytelser.

Sosiale tjenester administreres av velferdsdepartementet (*Labklājības ministrija*), underliggende etater (statens kontor for sosial integrering (*Sociālās integrācijas valsts aģentūras*)), frivillige organisasjoner samt kommunene, mens sosialhjelpen administreres av kommunene. Kommunene er ikke underlagt departementenes kontroll.

Administrasjonen av helsebudsjettet ivaretas av den nasjonale helsetjenesten (*Nacionālais veselības dienests*). Den nasjonale helsetjenesten inngår årlige kontrakter med leverandørene av helsetjenester, og dekker i henhold til disse kontraktene tjenesteyternes utgifter til medisinsk behandling av personer med trygdemedlemskap. Den nasjonale helsetrygden omfatter også refusjon for visse legemidler.

Finansiering

Statens trygdekasse (*Valsts ienēmumu dienests*) er ansvarlig for innkreving av trygdeavgifter (samt den personlige inntektsskatten).

Avgiftssatsen for pliktig trygdemedlemskap er 35,09 % av bruttoinntekten, hvorav 24,09 % betales av arbeidsgiver og 11 % av arbeidstaker. Arbeidsgiver er ansvarlig for innbetaling av avgiftene, og trekker automatisk den lovbestemte prosentandelen fra arbeidstakerens inntekter.

For selvstendig næringsdrivende beregnes den pliktige trygdeavgiften på grunnlag av inntekter fra produksjon, utført arbeid, tjenesteytelser, ekstraordinære og yrkesmessige aktiviteter samt annen inntekt.

Kapittel II: Helsetjenester

Når har du rett til helsetjenester?

Følgende personer har rett til helsetjenester:

- latviske borgere og deres barn
- latviske ikke-borgere og deres barn
- borgere fra EUs medlemsstater, EØS-landene og Sveits som bor i Latvia grunnet ansettelse eller som selvstendig næringsdrivende, samt familien deres
- utlendinger med permanent oppholdstillatelse i Latvia og deres barn
- flyktninger og personer som har blitt tildelt alternativ status (subsidiær beskyttelse) og deres barn
- personer som er tilbakeholdt, arrestert og idømt frihetsberøvelse og deres barn

Latviske borgeres og ikke-borgeres ektefeller med midlertidig oppholdstillatelse i Latvia har rett til gratis helsehjelp for gravide samt fødselshjelp. Dette betales fra det statlige grunnbudsjettet.

Hva dekkes?

Konsultasjon hos allmennlege og henvisning fra allmennlege til sykehus eller annen spesialistbehandling dekkes av den nasjonale ordningen.

Pasienten (bortsett fra pasienter under 18 år, gravide, trengende og andre med en av mange spesifiserte tilstander) betaler en avgift ved besøk hos lege, spesialist eller innleggelse på sykehus. Avgiftsbeløpet varierer avhengig av sykehuset og behandlingen.

Hvordan får du tilgang til helsetjenester?

I første omgang må du bestille time hos en allmennlege.

Helsetjenester som dekkes av staten, kan bare fås ved helseinstitusjoner som har inngått avtale med den nasjonale helsetjenesten. Derfor bør pasienten sjekke at følgende faktorer er oppfylt før vedkommende går til legen for å få helsetjenester under systemet for direkte fakturering:

- Legen eller helseinstitusjonen er en godkjent tjenestetilbyder.
- Den gjeldende behandlingen dekkes av staten.

Alle som mottar statsgaranterte helsetjenester, skal betale den satsen som er fastsatt av staten (se «Hva dekkes» over).

Kapittel III: Kontantytelser ved sykdom

Når har du rett til kontantytelser ved sykdom?

Kontantytelser ved sykdom utbetales når en person ikke møter på arbeid og dermed mister deler av lønnen sin, eller når en selvstendig næringsdrivende taper inntekter, grunnet ett av følgende forhold:

- sykdom eller skade
- medisinsk eller forebyggende behandling
- karantene
- behandling ved et senter for medisinsk rehabilitering etter henvisning fra lege, inntil pasienten er i stand til å gjenoppta arbeidet
- pleie av syke barn under 14 år
- sykehusopphold for tilpassing av protese eller ortose

Alle arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende med trygdedekning har rett til slik støtte.

Hva dekkes?

Ytelser ved arbeidsuførhet utbetales fra den 11. dagen med uførhet inntil arbeidsuførheten er gjenvunnet i henhold til følgende vilkår:

- i en sammenhengende periode på 26 uker fra den første dagen du er arbeidsufør
- i en ikke-sammenhengende uførhetsperiode på 52 uker i løpet av tre år

I særskilte tilfeller – hvis behovet for fortsatt medisinsk behandling er etablert – kan sykepengeperioden forlenges utover de fastsatte 26 ukene, men ikke til mer enn 52 uker, regnet fra første dag med uførhet hvis uførheten er sammenhengende.

De første 10 dagene med arbeidsuførhet dekkes av arbeidsgiver.

Hvis du er arbeidsufør fordi du må pleie et sykt barn under 14 år, utbetales dagpengene fra første til 14. dag med uførhet hvis barnet pleies hjemme, og fra 15. til 21. dag hvis barnet er innlagt på sykehus.

Dagpengene ved sykdom utgjør 80 % av den avgiftspliktige inntekten til personen med trygdemedlemskap, beregnet på grunnlag av inntektene som i en periode på 12 måneder er brukt som grunnlag for innbetaling av trygdeavgifter. I perioden fra 1. januar 2010 til 31. desember 2014 utbetales det halv sats for den delen av ytelsen som overstiger LVL 11,51 (EUR 17) per dag.

Gravferdshjelp (*Apbedīšanas pabalsts*) utbetales i tilfelle en person med trygdemedlemskap, eller et familiemedlem som blir forsørget av trygdemedlemmet, dør.

Hvordan får du tilgang til kontantytelser ved sykdom?

Søknad om kontantytelser ved sykdom sendes til statens trygdekontor (VSAA) vedlagt en legeerklæring og en bekreftelse fra arbeidsgiver på at du ikke har arbeidet i løpet av perioden med arbeidsuførhet. Selvstendig næringsdrivende erklærer på egne vegne at vedkommende ikke har hatt inntekter i løpet av perioden med arbeidsuførhet.

Disse dokumentene kan leveres til ethvert VSAA-kontor, enten av trygdemedlemmet selv eller av en person med fullmakt, mot fremvisning av identitetskort. De kan også sendes i posten til et VSAA-kontor eller leveres elektronisk. Du kan søke om dagpenger ved sykdom innen 12 måneder etter første dag med arbeidsuførhet.

Kapittel IV: Ytelser ved svangerskap/fødsel/adopsjon

Når har du rett til ytelser ved svangerskap/fødsel/adopsjon?

Alle arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende er berettiget.

Mødrepenger

Mødrepenger (*maternitātes pabalsts*) utbetales under hele fødselspermisjonen før og etter fødselen hvis moren blir borte fra arbeidsplassen og dermed mister inntekten sin, eller hvis hun som selvstendig næringsdrivende taper inntekter.

Fedrepenger

Fedrepenger (*paternitātes pabalsts*) utbetales til faren ved barnets fødsel (10 kalenderdagers permisjon).

Foreldrepenger

Foreldrepenger utbetales til personer som har foreldrepermisjon og tar seg av barn under ett år, hvis disse personene er i arbeid den dagen ytelsen tildeles. Ytelsen tildeles en av foreldrene eller personen som tar seg av barnet som verge, adoptivforelder eller fosterforelder.

Hva dekkes?

Mødrepenger

Mødrepengene utbetales under fødselspermisjonen, som varer fra 56 dager før fødselen til 56 dager etter fødselen. Mødrepengene dekker dermed en periode på 112 kalenderdager.

Hvis en kvinne registrerer seg hos legen sin før svangerskapets 12. uke og må være under oppsyn under resten av svangerskapet, tilføyes ytterligere 14 dagers permisjon til den lovbestemte fødselspermisjonen, slik at ytelsen utbetales i 70 dager før fødselen.

Hvis det oppstår komplikasjoner under eller etter fødselen, eller ved flerbarnsfødsel, tilføyes 14 dager med permisjon til den lovbestemte fødselspermisjonen, slik at ytelsen utbetales i 70 dager totalt etter fødselen.

Mødrepenger utgjør 80 % av gjennomsnittlig avgiftspliktig inntekt, beregnet på grunnlag av inntektene som i en periode på 12 måneder er brukt som grunnlag for innbetaling av trygdeavgifter.

Fra 3. november 2010 til 31. desember 2014 utbetales halv sats for den delen av ytelsen som overstiger LVL 11,51 (EUR 17) per dag.

Fedrepenger

Fedrepenger utgjør 80 % av gjennomsnittlig avgiftspliktig inntekt, beregnet på grunnlag av inntektene som i en periode på 12 måneder er brukt som grunnlag for innbetaling av trygdeavgifter.

Fra 3. november 2010 til 31. desember 2014 utbetales halv sats for den delen av ytelsen som overstiger LVL 11,51 (EUR 17) per dag.

Foreldrepenger

Foreldrepenger (*vecāku pabalsts*) utgjør 70 % av gjennomsnittlig avgiftspliktig inntekt, beregnet på grunnlag av inntektene som i en periode på 12 måneder er brukt som grunnlag for innbetaling av trygdeavgifter, men skal ikke være lavere enn LVL 63 (EUR 91) per måned.

Fram til 31. desember 2014 (for personer som tar seg av et barn født etter 2. november 2010) utbetales halv sats for den delen av ytelsen som overstiger LVL 11,51 (EUR 17) per dag.

Utbetalingen av foreldreytelser opphører hvis personen i den samme tidsperioden mottar arbeidsløshetsytelser.

Hvordan får du tilgang til ytelser ved svangerskap/fødsel/adopsjon?

Mødrepenger

For å få mødrepenger må du sende søknad til statens trygdekontor (VSAA), vedlagt en graviditetsattest og en erklæring fra arbeidsgiveren der det bekreftes at du ikke har arbeidet i løpet av fødselspermisjonen. Selvstendig næringsdrivende erklærer på egne vegne at vedkommende ikke har hatt inntekter i løpet av fødselspermisjonen.

Fedrepenger

For å få fedrepenger må du sende søknad til statens trygdekontor (VSAA), vedlagt en erklæring fra arbeidsgiver der det bekreftes at du har permisjon grunnet barnefødsel.

Foreldrepenger

For å få foreldrepenger må en av foreldrene eller personen som tar seg av barnet som verge, adoptivforelder eller fosterforelder, sende søknad til statens trygdekontor (VSAA).

Søknaden kan leveres til ethvert VSAA-kontor, enten av faren eller moren personlig, eller av en person med fullmakt, mot fremvisning av identitetskort. Den kan også sendes i posten til et VSAA-kontor eller leveres elektronisk. Det kan søkes om mødre-/fedre-/foreldrepenger innen 12 måneder etter fødselen.

Kapittel V: Ytelser ved uførhet

Når har du rett til ytelser ved uførhet?

Personer med minst tre års trygdetid som ikke har nådd den offisielle pensjonsalderen (62 år) og som er erklært uføre, kan få tildelt uførepensjon. Uførhetsgrad og uførhetens varighet avgjøres av det medisinske ekspertutvalget for vurdering av helse og arbeidskapasitet (VDEAVK).

Uførepensjonen utbetales inntil den uføre når offisiell pensjonsalder.

Hva dekkes?

Størrelsen på uførepensjonen for personer klassifisert i uførhetsgruppe I og II avhenger av følgende:

- den gjennomsnittlige avgiftspliktige lønnen til personen med trygdemedlemskap, beregnet over 36 sammenhengende måneder i løpet av de fem siste årene før tildelingen av uførepensjonen
- trygdemedlemmets trygdetid
- den høyeste trygdetiden som er mulig å oppnå mellom 15 års alder og pensjonsalderen

Størrelsen på uførepensjonen for gruppe III tilsvarer størrelsen på den statlige sosialhjelpen.

Minstesatsen av uførepensjonen utbetales hvis personen i løpet av de siste fem årene før uførepensjonen ble tildelt, ikke har vært medlem av en trygdeordning for uførhet.

Mottakere av uførepensjon som fikk rett til slik pensjon før 1. januar 2012, har rett til en månedlig tilleggsbetaling for opptjeningsperioder som er fullført frem til 31. desember 1995, og som er tatt med i beregningen ved tildeling (eller omberegning) av pensjonen.

Hvordan får du tilgang til ytelser ved uførhet?

For å få uførepensjon må du sende søknad til statens trygdekontor (VSAA) om uførepensjon, vedlagt et dokument som bekrefter ansienniteten din.

Kapittel VI: Alderspensjon og -ytelser

Når har du rett til aldersytelser?

Kvinner og menn som har fylt 62 år og har fullført en opptjeningstid på minst 10 år, har rett til alderspensjon.

En person med trygdemedlemskap som har opparbeidet minst 30 års trygdetid og har forsørget minst fem barn eller ett funksjonshemmet barn inntil 8 års alder, kan søke om å gå av med pensjon fem år før den offisielle pensjonsalderen inntreffer. Denne retten til tidlig pensjonering foreligger ikke hvis trygdemedlemmet er fratatt sine rettigheter som verge.

Førtidspensjon

Menn og kvinner med en opptjeningstid på minst 30 år søke om førtidspensjon to år før den offisielle pensjonsalderen.

Tilleggs pensjon

Den avgiftsbaserte tilleggspensjonsordningen, eller andre søyle, er obligatorisk for alle personer med trygdemedlemskap som er yngre enn 30 år den 1. juli 2001. Personer som er mellom 30 og 49 år gamle på denne datoen, kan frivillig melde seg inn i pensjonsordningen under andre søyle.

Hva dekkes?

Størrelsen på alderspensjonen avhenger av avgiftsinnbetalernes trygdetid (før 1996), avgiftsbeløpene (fra 1996) samt personens alder.

Ved beregning av størrelsen på alderspensjonen under overgangsperioden tas det ikke bare hensyn til den oppsparte kapitalen i form av avgifter innbetalt av eller for den personen siden 1. januar 1996, men også til startkapitalen som tilsvarer trygdetiden inntil 31. desember 1995. Størrelsen på startkapitalen avhenger av trygdemedlemmets trygdetid og hans eller hennes gjennomsnittlige avgiftspliktige inntekt fra 1996 til 1999 (i 4 år).

Mottakere av alderspensjon som ble tildelt slik pensjon før 1. januar 2012, har rett til å motta en månedlig tilleggsbetaling for opptjeningsperioder som er fullført frem til 31. desember 1995, og som er tatt med i beregningen ved tildeling (eller omberegning) av pensjonen.

Førtidspensjon

Hvis førtidspensjonen tildeles etter 1. juli 2009, utbetales 50 % av det tildelte pensjonsbeløpet. Tildeles pensjonen før 30. juni 2009, utbetales 80 % av det tildelte pensjonsbeløpet.

Hvordan får du tilgang til aldersytelser?

For å få alderspensjon må du sende søknad til statens trygdekontor (VSAA), vedlagt arbeidstakerkortet og eventuelle andre dokumenter som bekrefter ansienniteten din.

Kapittel VII: Etterlatteytelser

Når har du rett til etterlatteytelser?

Etterlattepensjon

Avdøde trygdemedlemmers familie har rett til etterlattepensjon hvis disse er arbeidsuføre og ble forsørget av avdøde. Etterlattepensjon utbetales til barn av et avdød medlem, enten de ble forsørget av ham/henne eller ikke.

Arbeidsuføre familiemedlemmer er:

- barn under 18 år og voksne barn som ble uføre før fylte 18 år
- brødre, søstre og barnebarn under 18 år, forutsatt at foreldrene deres er arbeidsuføre eller at de, selv om de er voksne, ble uføre før fylte 18 år

Utover de ovennevnte personene anses personer mellom 18 og 24 år å ha rett til etterlattepensjon hvis de er fulltidsstudenter.

Adopterte barn har samme rett til etterlattepensjon som biologiske barn.

Gravferdshjelp

En ytelse for å dekke kostnader til gravferd tildeles til følgende:

- det avdøde trygdemedlemmets familiemedlemmer, eller den personen som faktisk arrangerer gravferden
- det avdøde medlemmets familiemedlemmer, eller personen som faktisk arrangerer gravferden, hvis den personen mottok arbeidsløshetsytelser eller har betalt inn avgifter i maksimalt 12 måneder i løpet av de siste 36 månedene før vedkommende ble registrert som arbeidsløs
- trygdemedlemmet i tilfelle dødsfall hos et familiemedlem av vedkommende
- familien til en mottaker av statspensjon eller statlig sosialhjelp, eller personen som faktisk arrangerer gravferden.

En ytelse til å dekke gravferdskostnader tildeles også når dødsfallet til trygdemedlemmet eller hans/hennes familiemedlem har inntruffet innen én måned etter at perioden med innbetaling av trygdeavgifter utløp.

Hva dekkes?

Etterlattepensjon

Størrelsen på etterlattepensjonen beregnes under hensyntagen til den forventede alderspensjonen for avdøde familieforsørger, som ikke kan være mindre enn 65 % av den statlige sosialhjelpen for hvert barn. Etterlattepensjonen for foreldreløse barn beregnes på grunnlag av den forventede alderspensjonen for avdøde:

- for ett barn: 50 % av pensjonen

- for to barn: 75 % av pensjonen
- for tre eller flere barn: 90 % av pensjonen

Etterlattepensjonen tildeles fra forsørgerens dødsdato forutsatt at nødvendig dokumentasjon fremlegges innen 12 måneder etter forsørgerens død.

Gravferdshjelp

Når en person med trygdemedlemskap dør, utbetales en ytelse til gravferdskostnader tilsvarende to ganger avdødes gjennomsnittlige avgiftspliktige månedslønn. Hvis avdøde var arbeidsløs, utgjør ytelsen det tredobbelte av den månedlige statlige sosialhjelpen som gjelder på datoen for dødsfallet. Hvis avdøde var et familiemedlem som ble forsørget av personen med trygdemedlemskap, tilsvarende ytelsesbeløpet det tredobbelte av den månedlige statlige sosialhjelpen som gjelder på datoen for dødsfallet. Hvis avdøde mottok statspensjon, tilsvarende ytelsen til gravferdskostnader to måneders pensjon. Gjenlevende ektefelle etter mottaker av statspensjon har også rett til en tilleggsytelse som tilsvarende to måneders pensjon for avdøde, gitt at vedkommende mottar alders-, uføre- eller tjenestepensjon. Hvis avdøde mottok statlig sosialhjelp, tilsvarende ytelsesbeløpet to ganger den månedlige statlige sosialhjelpen.

Hvordan får du tilgang til etterlatteytelser?

Etterlattepensjon

For å få etterlattepensjon må stønadsmottaker presentere følgende overfor en hvilken som helst avdeling av statens trygdekontor (VSAA), sammen med fremvisning av identitetskort:

- en pensjonssøknad
- dødsattest
- barns fødselsattest(er) (hvis aktuelt)
- dokumentasjon på avdødes ansiennitet
- dokumentasjon på slektskap
- dokumentasjon på barnets funksjonshemming (hvis aktuelt)
- dokumentasjon på avdødes forsørgeransvar
- en erklæring fra utdanningsinstitusjonen hvis barnet har fylt 18 år

Gravferdshjelp

For å få gravferdshjelp må stønadsmottakeren sende søknad til statens trygdekontor (VSAA).

Hvis dødsfallet skyldes en [arbeidsulykke](#) eller [yrkessykdom](#), må stønadsmottakeren også fremlegge dokumentasjon på arbeidsulykken eller bekreftelse fra den medisinske spesialisten som har diagnostisert yrkessykdommen.

Søknaden og dokumentene kan leveres på et hvilket som helst VSAA-kontor ved fremvisning av et identitetskort. Søknader kan også sendes i posten til et VSAA-kontor eller leveres elektronisk. Søknader om gravferdshjelp sendes innen 12 måneder etter datoen for dødsfallet.

Kapittel VIII: Ytelser ved arbeidsulykker og yrkessykdommer

Når har du rett til ytelser ved arbeidsulykker og yrkessykdommer?

En person med trygdemedlemskap som grunnet arbeidsulykke eller yrkessykdom blir midlertidig arbeidsufør, eller dør, har rett til å motta disse ytelsene.

For å motta ytelser ved yrkessykdom må personen ha vært medlem av en trygdeordning for arbeidsulykker og yrkessykdommer i minst tre år.

Hvis personen med trygdemedlemskap dør som følge av en arbeidsulykke eller yrkessykdom, har gjenlevende familiemedlemmer rett til [kompensasjon for tap av forsørger](#) samt [gravferdshjelp](#).

Hva dekkes?

Det finnes flere typer ytelser:

- sykepenger
- uføreytelser (kompensasjon for tapt arbeidsevne, hvis ikke arbeidsevnen er redusert med mindre enn 25 %)
- kompensasjon for ekstrautgifter (kostnader til behandling og opptrening, personlig pleie, innkjøp og reparasjon av tekniske hjelpemidler, reisekostnader og legebekker).

Størrelsen på sykepengebeløpet og uføreytelsen avhenger av den gjeldende personens gjennomsnittlige avgiftsbelagte inntekt beregnet over de 12 foregående månedene, unntatt de siste to månedene før måneden da arbeidsulykken inntraff eller yrkessykdommen ble diagnostisert.

Det totale kompensasjonsbeløpet for ekstrautgifter per tilfelle må ikke overstige 25 ganger den statlige sosialhjelpen.

Ytelser ved sykdom

Ved arbeidsulykker utgjør sykepengene 80 % av skadelidtes gjennomsnittlige avgiftspliktige inntekt fra den 11. dagen. (Sykepenger fra 1. til 10. kalenderdag utbetales av arbeidsgiver.) Ved yrkessykdommer gjelder disse satsene fra første dag.

I perioden fra 1. januar 2010 til 31. desember 2014 utbetales det halv sats for den delen av ytelsen som overstiger LVL 11,51 (EUR 17) per dag.

Uføreytelser

Ytelsesbeløpet som utbetales ved arbeidsuførhet, beregnes i henhold til graden av uførhet samt gjennomsnittlig avgiftspliktig inntekt.

Hvordan får du tilgang til ytelser ved en arbeidsulykke eller yrkessykdom?

For å få disse ytelsene må personen med trygdemedlemskap sende søknad til statens trygdekontor (VSAA), vedlagt dokumentasjon på arbeidsulykken eller konklusjonen til det medisinske ekspertutvalget for vurdering av helse og arbeidskapasitet (VDEAVK).

Andre dokumenter som må fremlegges for å få generelle og spesifikke ytelser:

- sykepenger: dokumentasjon på arbeidsuførhet
- uføreytelse: utdrag fra VDEAVK-rapporten angående uførhetsgrad
- kompensasjon for ekstraavgifter: dokumentasjon på utgiftenes størrelse og berettigelse
- kompensasjon for tap av forsørger: dokumentasjon fra gjeldende helseinstitusjon på at dødsfallet skyldtes en arbeidsulykke eller yrkessykdom; dokumentasjon på slektskap, arbeidsuførhet eller utlegg.

Disse dokumentene kan leveres på et hvilket som helst VSAA-kontor ved fremvisning av et identitetskort.

Kompensasjon for tap av forsørger

Når en person med trygdemedlemskap dør grunnet en arbeidsulykke eller yrkessykdom, tildeles det kompensasjon for tap av forsørger til hans/hennes familiemedlemmer som er arbeidsuføre og som ble helt eller delvis forsørget av avdøde. Kompensasjonsbeløpet ved tap av forsørger beregnes som en andel av avdødes gjennomsnittlige avgiftspliktige månedsinntekt.

Kompensasjonen for tap av forsørger utbetales til avdødes barn inntil fylte 18 år, eller inntil fylte 24 år hvis de studerer på fulltid i videregående eller høyere utdanning. Hvis barn av avdøde forsørger er blitt uføre før fylte 18 år, har de rett til å motta ytelsen uansett alder.

Kapittel IX: Familieytelser

Når har du rett til familieytelser?

Latviske borgere, ikke-borgere, utlendinger og statsløse som har fått et personlig identifikasjonsnummer og som bor i Latvia permanent, kan motta familieytelser.

Ulike vilkår gjelder for de ulike familieytelsene (se «Hva dekkes» nedenfor).

Hva dekkes?

Fødselspenger

Fødselspenger utbetales til en av barnets foreldre eller til personen som fungerer som verge for barnet, frem til barnet fyller ett år. Retten til fødselspenger begynner den åttende dagen fra barnet er født, adoptert eller satt under vergemål.

Fødselsytelsen er et fast beløp, LVL 296 (EUR 425).

Barneomsorgsyttelser

Barneomsorgsyttelser tildeles den personen som tar seg av et barn under to år.

Barneomsorgsyttelsen tildeles ikke for barn hvis fødsel gir rett til mødre- eller foreldrepenger i løpet av den samme perioden.

Yttelsesbeløpet defineres som følger:

- for en forelder (mor eller far) som ikke er i arbeid, til barnet fyller ett år: månedlig ytelsesbeløp er fastsatt til LVL 50 (EUR 72)
- for en forelder som forsørger et barn mellom ett og to år: månedlig ytelsesbeløp er fastsatt til LVL 30 (EUR 43)

Hvis barneomsorgsyttelsen eller foreldreyttelsen tildeles ved flerbarnsfødsler (tvillinger eller flere barn), tildeles en tilleggsyttelse for hvert ekstra barn. Denne ytelsen utgjør LVL 50 (EUR 72) per måned inntil ett års alder, og deretter LVL 30 (EUR 43) per måned til barnet er to år.

Yttelser ved omsorg for funksjonshemmede barn

Yttelser ved omsorg for funksjonshemmede barn tildeles til en person som tar seg av et barn hvis funksjonshemming er fastslått av det medisinske ekspertutvalget for vurdering av helse og arbeidskapasitet (*VDEAVK*), som har utstedt en erklæring som dokumenterer behovet for særskilt omsorg grunnet alvorlige fysiske og funksjonelle vanskeligheter.

Retten til yttelser ved omsorg for funksjonshemmede barn fastsettes så snart det medisinske ekspertutvalget for vurdering av helse og arbeidskapasitet (*VDEAVK*) har utstedt en erklæring der barnets behov for særskilt pleie dokumenteres. Utbetaling av ytelsen opphører ved slutten av den fastsatte perioden med uførhet og særskilte

pleiebehov, eller når barnet fyller 18 år. Ytelsen ved omsorg for funksjonshemmede barn utbetales som et fast månedlig beløp på LVL 150 (EUR 216).

Statens familieytelse

Statens familieytelse tildeles til en person (forelder, verge eller faktisk forsørger) som oppfostrer et barn, under følgende vilkår:

- Barnet er 1–15 år gammelt.
- Barnet over 15 år, men studerer eller er under yrkesutdanning, og er ugift. I slike tilfeller utbetales ytelsen mens barnet er under utdanning, inntil barnet fyller 19 år eller gifter seg.

Månedlig ytelsesbeløp er fastsatt til LVL 8,00 (EUR 11). Beløpet justeres ikke etter antall barn eller inntekt. Ytelsen utbetales ikke til barn som er plassert i en institusjon.

Hvis statens familieytelse tildeles for et funksjonshemmet barn som er under 18 år, forhøyes ytelsen med et fast tillegg – LVL 75 (EUR 108). Retten til dette tillegget, som utbetales til en person som har omsorg for et funksjonshemmet barn, forblir gyldig uavhengig av utbetaling av den statlige familieytelsen, inntil det funksjonshemmede barnet har nådd 18 års alder.

Det finnes andre stønader for fosterforeldre, adoptivforeldre eller andre som har omsorg for barn (f.eks. verger). Du finner mer informasjon i [MISSOC-tabellene](#).

Hvordan får du tilgang til familieytelser?

Søknad leveres personlig, sendes via posten eller leveres elektronisk, til statens trygdekontor (VSAA).

Kapittel X: Arbeidsløshet

Når har du rett til ytelser ved arbeidsløshet?

For å motta arbeidsløshetsytelser må du være registrert som arbeidsløs hos statens arbeidsdirektorat (NVA), ha arbeidet i minst ett år før du ble arbeidsløs, og ha betalt inn avgifter i mer enn ni måneder i løpet av de siste 12 månedene før du registrerer deg som arbeidsløs.

En arbeidsløs person som ikke har betalt inn avgifter, eller som har betalt i mindre enn ni måneder i løpet av de siste 12 månedene før vedkommende ble registrert som arbeidsløs, men som i denne perioden ble erklært arbeidsdyktig etter en periode med arbeidsuførhet, eller som har hatt omsorg for et funksjonshemmet barn under 16 år, kan også motta arbeidsløshetsytelser. I slike tilfeller kan arbeidsløshetsytelser tildeles kun under forutsetning av at jobbsøkeren registreres hos statens arbeidsdirektorat (NVA) måneden etter at vedkommende ble restituert, eller etter at det funksjonshemmede barnet har fylt 16 år (eventuelt etter at et barn under 16 år har gått bort).

Hva dekkes?

Størrelsen på arbeidsløshetsytelsen beregnes basert på lønnen som utgjorde grunnlaget for beregning av trygdeavgifter. Utbetalingens størrelse og maksimal varighet varierer med vedkommendes trygdetid:

- for personer med en trygdetid på 1–9 år (inkl.): 50 % av gjennomsnittlig avgiftspliktig inntekt (maksimal varighet: 4 måneder)
- for personer med en trygdetid på 10–19 år (inkl.): 55 % av gjennomsnittlig avgiftspliktig inntekt (maksimal varighet: 6 måneder)
- for personer med en trygdetid på 20–29 år (inkl.): 60 % av gjennomsnittlig avgiftspliktig inntekt (maksimal varighet: 9 måneder)
- for personer med lengre trygdetid enn 30 år: 65 % av gjennomsnittlig avgiftspliktig inntekt (maksimal varighet: 9 måneder).

Disse satsene (fastsatte ytelser) gis kun i sin helhet under de første månedene med arbeidsløshet; når arbeidsløsheten varer lenger, reduseres satsene:

- for personer med en trygdetid på 1–9 år:
 - de første 2 månedene med arbeidsløshet: 100 % av den fastsatte ytelsen
 - fra 3-4 måneders arbeidsløshet: 75 % av den fastsatte ytelsen
- for personer med en trygdetid på 10–19 år:
 - de første 2 månedene med arbeidsløshet: 100 % av den fastsatte ytelsen
 - fra 3-4 måneders arbeidsløshet: 75 % av den fastsatte ytelsen
 - fra 5-6 måneders arbeidsløshet: 50 % av den fastsatte ytelsen

- for personer med en trygdetid på mer enn 20 år:
 - de første 3 månedene med arbeidsløshet: 100 % av den fastsatte ytelsen
 - fra 4-6 måneders arbeidsløshet: 75 % av den fastsatte ytelsen
 - fra 7-9 måneders arbeidsløshet: 50 % av den fastsatte ytelsen

Mellom 1. januar 2010 og 31. desember 2014 gis det halv sats for den delen av ytelsen som overstiger LVL 11,51 (EUR 17) per dag.

Hvordan får du tilgang til ytelser ved arbeidsløshet?

For å motta arbeidsløshetsytelser etter å ha registrert deg som arbeidsløs hos statens arbeidsdirektorat (*NVA*), må du sende søknad til statens trygdekontor (*VSAA*) sammen med dokumentasjon på varigheten på trygdetiden din (arbeidstakerkort, attester, arbeidsavtaler og dokumentasjon på arbeidsavtalens opphør), hvis statens trygdekontor ikke har informasjon om lengden på trygdetiden din.

Hvis søknaden sendes inn av en person som før statusen som arbeidsløs inntraff, tok vare på et barn under 16 år, eller hvis søkeren har blitt erklært arbeidsdyktig etter en periode med arbeidsuførhet, attesterer det medisinske ekspertutvalget for vurdering av helse og arbeidskapasitet (*VDEAVK*) barnets funksjonshemning eller personens periode med uførhet ved å sende tilleggsinformasjon til statens trygdekontor.

Søknader om ytelsen leveres til en hvilken som helst avdeling av statens trygdekontor (*VSAA*) personlig, via posten eller elektronisk.

Kapittel XI: Garantert minsteinntekt

Når har du rett til ytelser knyttet til garantert minsteinntekt?

Garantert minsteinntekt

Hensikten med ordningen er å sikre økonomisk vanskeligstilte personer og husstander et visst minimum av inntekter. En person (eller en familie) anses som økonomisk vanskeligstilt hvis inntektene (per familiemedlem) i løpet av de siste tre månedene ikke overstiger LVL 90 (EUR 129), og hvis personen eller familien oppfyller vilkårene knyttet til inntekter.

Retten til ytelsen gjelder for følgende:

- latviske borgere
- statsløse og utenlandske statsborgere som har fått tildelt et personnummer, bortsett fra personer som har midlertidig oppholdstillatelse
- flyktninger og personer som er tildelt alternativ status (subsidiær beskyttelse), og familien deres

Det er ingen vilkår knyttet til nasjonalitet eller alder, men det kreves permanent opphold i det området som administreres av gjeldende lokal myndighet.

Statlig sosialhjelp

Den statlige sosialhjelpen utbetales til personer som ikke har rett til statspensjon (med unntak av etterlattepensjonen for funksjonshemmede personer) eller trygdeytelser som følge av en arbeidsulykke eller yrkessykdom, men som oppfyller ett eller flere av følgende vilkår:

- Vedkommende er ikke arbeidstaker, og er fem år eldre enn pensjonsalderen. Denne ytelsen er livsvarig.
- Vedkommende er ufør og over 18 år. Denne ytelsen tildeles så lenge uførheten varer.
- Vedkommende er mindreårig, har mistet en eller begge foreldre (eller verger) og er ugift. I dette tilfellet utbetales ytelsen til personen blir myndig. Når myndighetsalderen er nådd, fortsetter stønadsmottaker å motta ytelsen frem til fylte 20 år hvis vedkommende er under utdanning eller yrkesopplæring, eller til fylte 24 år hvis vedkommende er heltidsstudent i høyere utdanning.

Ytelser for godtgjørelse av transportutgifter for funksjonshemmede personer med begrenset mobilitet (mobilitetsstøtte)

Denne ytelsen tildeles til den funksjonshemmede personen eller til en person som forsørger funksjonshemmede barn, mot fremvisning av en legeattest som dokumenterer behovet for anskaffelse av et spesialtilpasset kjøretøy og for å motta en ytelse for godtgjørelse av transportutgifter. Funksjonshemmede personer er berettiget til denne ytelsen fra den dagen en attest blir utstedt av det medisinske ekspertutvalget for vurdering av helse og arbeidskapasitet (VDEAVK).

Hva dekkes?

Garantert minsteinntekt

Ytelsen for garantert minsteinntekt (*Pabalsts garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšanai*) beregnes som differansen mellom beløpet som er fastsatt av regjeringen (LVL 40 (EUR 57) for voksne og LVL 45 (EUR 65) for barn = GMI-nivå) og personens eller husstandens inntekt.

Ytelsen for garantert minsteinntekt utbetales i en periode på 6 eller 12 måneder, og kan fornyes.

Det finnes en separat lokal bostøtteytelse. Størrelsen på denne ytelsen varierer i henhold til tilgjengelige ressurser i den enkelte kommune. Hvis personen har status som økonomisk vanskeligstilt, og han/hun har uttrykt ønske om å bo i en sosialbolig, kan personen leie en leilighet som sosialbolig med redusert leie og lavere utgifter til forsyningstjenester.

Statlig sosialhjelp

Statens trygdeytelse utbetales som et fast månedlig beløp. Beløpet er for tiden LVL 45 (EUR 65) per måned, bortsett fra når det gjelder en uførhet som har vært fastslått siden barndommen. I slike tilfeller fastsettes ytelsen til LVL 75 (EUR 108) per måned.

Ytelser for godtgjørelse av transportutgifter for funksjonshemmede personer med begrenset mobilitet (mobilitetsstøtte)

Denne ytelsen utbetales hvert halvår, datert fra dagen da den ble tildelt. Utbetaling av ytelsen avsluttes på slutten av den definerte uførhetsperioden. Mobilitetsytelsen er et fast beløp. Beløpet er fastsatt til LVL 56 (EUR 80) per halvår.

Hvordan får du tilgang til ytelser knyttet til garantert minsteinntekt?

Garantert minsteinntekt

Det kommunale sosialkontoret (*pašvaldības sociālais dienests*) vurderer hvorvidt en person eller familie er økonomisk vanskeligstilt. For at det kommunale sosialkontoret skal kunne vurdere en person eller husstands inntekter og materielle ressurser, må søkeren sende inn en erklæring om midler til livsopphold, og – hvis den nødvendige informasjonen ikke er tilgjengelig i lokale eller statlige myndigheters dataregistre – dokumentasjon av inntekter.

Det kommunale sosialkontorets vedtak kan ankes til kommunalrådet. En familie (person) kan bringe kommunalrådets vedtak inn for domstolene i henhold til prosedyrene som er beskrevet i forvaltningsloven.

Statlig sosialhjelp

For å motta statlig sosialhjelp sender du søknad til en hvilken som helst avdeling av statens trygdekontor (VSAA) (personlig, via posten eller elektronisk).

Ytelser for godtgjørelse av transportutgifter for funksjonshemmede personer med begrenset mobilitet (mobilitetsstøtte)

For å motta ytelser for godtgjørelse av transportutgifter må du sende søknad til en hvilken som helst avdeling av statens trygdekontor (VSAA) (personlig, via posten eller elektronisk).

Kapittel XII: Langtidspleie

Når har du rett til langtidspleie?

Følgende har rett til støtte:

- latviske borgere
- statsløse og utenlandske statsborgere som har fått tildelt et personnummer (bortsett fra personer som har midlertidig oppholdstillatelse)

Hjelp kan ytes hvis en person ikke er i stand til å ta vare på seg selv og utføre vanlige daglige gjøremål som følge av alder eller helsemessige problemer, samt til foreldreløse og barn som ikke ivaretas av sine foreldre. Eldre personer og funksjonshemmede barn eller voksne med mentale eller fysiske lidelser som følge av alder eller helsemessige problemer, har også rett til hjelp (hvis familien deres ikke kan gi den nødvendige pleien). Det samme gjelder for barn som ikke ivaretas av sine foreldre, hvis de ikke kan forbli i sin egen familie, og det ikke er mulig å finne en fosterfamilie. Pasienter som lider av bestemte sykdommer, har rett til helsetjenester i hjemmet.

Hva dekkes?

Langtidspleie ytes i henhold til en persons individuelle behov og ressurser (vurderingen gjennomføres av en sosialarbeider). Tjenester til personer som trenger langtidspleie, ytes i personens hjem eller så nær hjemmet som mulig (hjemmesykepleie, delvis institusjonell pleie).

Hvis en person trenger særskilt hjelp, ytes denne hjelpen på en døgninstitusjon.

Det finnes tre tilgjengelige pleienivåer:

- Hjemmehjelp: Hjelp fra en faglært eller annen person til husarbeid og levering av gratis måltider. Hvis hjemmehjelp ytes av familiemedlemmer, støttes de av lokale myndigheter med opplæring, rådgivning og om nødvendig også gjennom kontantytelser.
- Delvis institusjonell pleie: Tilbys til ulike grupper inkludert eldre, funksjonshemmede med fysiske lidelser, personer med mentale lidelser og rekonvalesenter med alvorlige og langvarige sykdommer. Kommunen avgjør hvor mange timer den enkelte kan være på institusjonen og hvilke spesielle tjenester ytes, i henhold til avtaler med pleieinstitusjonene.
- Omsorgstjenester i institusjon: Fulltidspleie på døgninstitusjon ytes til følgende grupper: Foreldreløse og barn som ikke ivaretas av sine foreldre, pensjonister og funksjonshemmede med fysiske lidelser, blinde, barn med alvorlige mentale lidelser samt voksne med alvorlige mentale lidelser.

Kommunen kan gi ytterligere ytelser, inkludert kontantytelser. Beløp og vilkår for tildeling av kontantytelser avhenger av kommunen og dennes interne regler.

Hvordan får du tilgang til langtidspleie?

Søknad sendes til den kommunale avdelingen for sosialhjelp.

Vedlegg : Nyttige adresser og nettsteder

Mer detaljert informasjon om vilkårene som må oppfylles samt individuelle trygdeytelser i Latvia fås ved henvendelse til de offentlige instansene som forvalter sosialomsorgssystemet.

Når det gjelder trygdesaker som vedrører mer enn ett EU-land, kan du søke etter de relevante institusjonene i institusjonsoversikten til Europakommisjonen, som finnes på følgende adresse: <http://ec.europa.eu/social-security-directory>.

Spørsmål angående hvordan ytelsene påvirkes av trygdemedlemskap i to eller flere medlemsland, stilles til følgende instans:

Velferdsdepartementet:

Labklājības Ministrija
28 Skolas Str.
RIGA, LV-1331
<http://www.lm.gov.lv>
Tlf.: + 371 6702 16 00
Faks: +371 6727 64 45
e-post: lm@lm.gov.lv

Statens trygdekontor:

Valsts Sociālās Apdrošināšanas Aģentūra
70a Lacplesa Str.
RIGA, LV-1011
<http://www.vsaa.lv>
Tlf.: +371 6701 18 38
Faks: +371 6701 18 13
e-post: vsaa@vsaa.lv

Kontoret for sosial integrering

Sociālās Integrācijas Valsts Aģentūra
71 Dubultu avenue
JURMALA, LV-2015
<http://www.siva.gov.lv>

Statens trygdekasse:

Valsts Ieņēmumu Dienests
1 Smilšu Str.
RIGA, LV-1978
<http://www.vid.gov.lv>
Tlf.: +371 6702 87 03
Faks: +371 6702 87 04
e-post: vid@vid.gov.lv

Statens arbeidsdirektorat:

Nodarbinātības Valsts Aģentūra
38 Kr.Valdemara Str.
RIGA, LV-1010
<http://www.nva.lv>

Tlf.: +371 6702 17 06
Gratislinje: 8007700
Faks: +371 6702 18 06
e-post: nva@nva.gov.lv

Helsedepartementet:
Veselības Ministrija
72 Brīvības Str.
RIGA, LV-1011
<http://www.vm.gov.lv>
Tlf.: +371 787 60 00
Faks: +371 787 60 02

Nasjonalt helsetjeneste:
Nacionālais veselības dienests
31 Cēsu Str.
RIGA, LV-1012
<http://www.vnc.gov.lv>

Medisinsk ekspertutvalg for vurdering av helse og arbeidskapasitet (VDEAVK):

er ansvarlig for å utarbeide rapporter i tilfeller av uførhet.

53 Ventpils Str.
RIGA, LV-1002
Tlf.: +371 6761 48 85
Faks: +371 6760 29 82
e-post: vdeavk@vdeavk.gov.lv
<http://www.vdeavk.gov.lv>